

Усенко Ігор Борисович, завідувач
відділу історико-правових
досліджень Інституту держави і
права ім. В. М. Корецького НАН
України, кандидат юридичних
наук, професор, заслужений юрист
України

ПРАВОВИЙ СТАТУС МОВ У ЗАКОНОПРОЕКТНИХ РОБОТАХ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ 2016 РОКУ

Уже стало традицією, що, починаючи від 2009 р., я на кожній нашій конференції здійснюю огляд «мовних» законопроектів, які поточного року були внесені на розгляд

Верховної Ради України. Як правило, йдеться про близько 10 проєктів. Утім, уже минулого року відповідний огляд включав усього 6 проєктів, більшість з яких була внесена до парламенту навіть не 2015 р., а ще в грудні 2014 р. Цього ж року нових пропозицій щодо правового статусу (режиму) мов в Україні не було зовсім, якщо не рахувати дотичний до проблеми проєкт про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо створення сприятливих умов для підтримки національної кіноіндустрії). Тому основний зміст цієї доповіді складатиме інформація про долю тих ініціатив, які на початку року вже перебували на розгляді в парламентських комітетах і зміст яких я загалом висвітлив у попередньому огляді.

Це насамперед проєкт з реєстраційним номером 1148 від 2 грудня 2014 р. *про внесення змін до Закону України «Про засади державної мовної політики» (щодо забезпечення статусу української мови як єдиної державної та рівності регіональних мов або мов меншин)*, який подав народний депутат України В. В. Петьовка. Нагадаю, що цей проєкт 15 вересня 2015 р. був включений до порядку денного в категорії «Питання, які доручається підготувати і доопрацювати для розгляду на сесії». Утім, упродовж подальшого року проєкт так і не дійшов до розгляду на сесії. Профільний комітет з питань культури і духовності офіційно на засіданні теж його не розглядав. 25 лютого 2016 р. надійшов доволі критичний висновок на проєкт від Головного науково-експертного управління Верховної Ради України (далі - ГНЕУ). На думку експертів, у спробах захистити державну мову ініціатори проєкту знехтували важливими положеннями законодавства щодо мов національних меншин. Нині проєкт офіційно вважається таким, що залишається на розгляді в Комітеті. Але на парламентському порталі є і коротка вказівка «01.07.2016 Одержано заяву про відкликання», що промовисто свідчить про відсутність перспективи у цього проєкту.

В минулорічному огляді зверталася увага на ряд суперечностей проєкту 1237 від 4 грудня 2014 р. *про внесення змін до Закону України «Про друковані засоби масової інформації (преси) в Україні» (щодо розновсюдження продукції друкованих засобів масової інформації державною мовою)*, поданого групою народних депутатів України (Бублик Ю. В.,

Осуховський О. І., Ілленко А. Ю. та інші). Більш ніж через рік, 27 січня 2015 р. ГНЕУ подало висновок на цей проект, в якому висловило ряд сумнівів і зазначила, що з метою зняття цих застережень внесена законодавча пропозиція у пропонованому вигляді потребує додаткового обґрунтування. Про подальше просування цього проекту нічого не відомо, хоча формально він залишається на розгляді в парламентських комітетах.

Цією ж групою народних депутатів України того ж 4 грудня 2014 р. було зареєстровано законопроект 1241 *про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо маркування імпортованих товарів державною мовою)*. Цей проект 16 липня 2015 р. дістав негативну оцінку профільного парламентського комітету, який вніс подання про необхідність його доопрацювання проекту. Проте згідно з даними парламентського порталу проект був офіційно повернутий на доопрацювання ініціатору внесення лише 3 лютого 2016 р.

Ми також звертали увагу в минулорічному огляді на недоліки проекту 1334 від 10 грудня 2014 р. (народний депутат України Дирів А. Б.) *про внесення змін до Закону України «Про засади державної мовної політики» (в частині мови документів, що посвідчують особу або відомості про неї)*, який був включений до порядку денного 15 вересня 2015 р. ГНЕУ у своєму висновку від 16 лютого 2016 р. запропонувало за результатами розгляду у першому читанні відправити проект на доопрацювання. Про подальше просування цього проекту нічого не відомо. Формально він нині вважається таким, що перебуває на розгляді в парламентських комітетах.

На розгляді в парламенті також формально перебувають два законопроекти народного депутати України Яценко А. В., зареєстровані 10 грудня 2014 р. Це проект 1387 *про забезпечення державної підтримки заходів з розвитку та популяризації української мови та україномовної друкованої продукції* та доповнюючий його проект № 1388 *про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо забезпечення державної підтримки заходів з розвитку та популяризації української мови та україномовної друкованої продукції)*. Не заперечуючи по суті запропонованих заходів, ГНЕУ у висновку від 17 лютого 2016 р. звернуло увагу на неузгодженість багатьох положень проекту 1387 з нормами чинного законодавства та

відсутність юридичного механізму реалізації ряду пропозицій. Відповідно, було запропоновано за наслідками розгляду у першому читанні відхилити проект. Очевидно, що проект 1388 не має самостійного значення і мусить мати ту саму долю, що і проект 1387.

Отже, жодний з названих шести «перехідних» проектів не має гарної парламентської перспективи (шансів на прийняття без переопрацювання чи радикального доопрацювання).

На завершення маємо згадати про законопроект 3790 від 20 січня 2016 р. *про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо створення сприятливих умов для підтримки національної кіноіндустрії)*, який подали народні депутати України Княжицький М. Л. та Голуб В. В. У ньому, зокрема, пропонується звільнити від оподаткування податком на додану вартість постачання будь-яких товарів, робіт та послуг, пов'язаних із виробництвом національних фільмів (у розумінні Закону України «Про кінематографію», тобто фільмів, виробництво яких здійснено в Україні та авторське право чи право власності на які повністю або частково належить суб'єктам кінематографії України, а також основна (базова) версія мовної частини звукового ряду якого створена українською мовою). Водночас пропонується звільнити від оподаткування операції із постачання робіт та послуг з дублювання, озвучення та/або субтитрування державною мовою іноземних фільмів на території України.

З огляду на наведене можна констатувати, що останнім часом проблема статусу мов в Україні практично знята з розгляду у парламенті України, хоча об'єктивно існує через відомі недоліки чинного мовного закону. З одного боку, це може означати припинення тієї надмірної політизації згаданої проблеми, яку ми спостерігали упродовж багатьох років. Утім, вірогіднішим видається, що опозиційна парламентська меншість загалом задоволена чинним законом, а провладна парламентська більшість свідомо намагається не вносити законопроекти, які можуть бути використані антиукраїнськими силами для різного роду фальсифікацій і провокацій.